

HANNU RAUTKALLIO

Juhani Suomen tutkijamoraalista...

Dosentti Hannu Rautakallio vastaa professori Juhani Suomelle, joka Historiallisen Aikakauskirjan edellisessä numerossa (s. 353) kirjoitti kunnia- ja moraalista tieteellisessä keskustelussa. Dosentti Martti Häikiö vastaa Suomelle Kekkonen korvaamattomuudesta.

■ Juhani Suomi on toistanut *Historiallisen Aikakauskirjan* viime vuoden viimeisessä numerossa jo aiemmin moneen kertaan esittämänsä väitteen, että minä olisin syyllistynyt ”dokumentin väärentämiseen”. Hän toisti tämän väitteesä Kekkos-biografiansa viimeisimmän osan julkistamistilaisuudessa, herjaten samalla minua julkisesti. Harkitsin hetken aikaa oikeustoimiin ryhtymistä. Päätin kuitenkin olla provosoitumatta, mikä onkin ollut johdonmukainen linjani Juhani Suomen suhteen aiemminkin.

Arvioin tänä vuonna julkaistavassa suomettumis-antologiassa (WSOY) yksityiskohteisemmin Kekkostutkimuksen tilaa, arkistojen käyttöön liittyviä kysymyksiä ja puuttun myös Juhani Suomen vääristelyihin ja hänen tapaansa kantaa huolta muiden tutkimuksista.

Juhani Suomi sanoo arvioineensa ”muutamia vuosia sitten” kirjani, yksilöimättä kuitenkaan kohdetta ja arviointinsa ajankohtaa. TV 1:n aamulähetyksessä 31.8.2000 hän – sitä kysyttäessä – mainitsi epämääräisesti arvionsa ”neljä-viisi vuotta vanhaksi”. Todellisuudessa Suomi kirjoitti arvostelunsa jo vuonna 1992 Historialliseen Aikakauskirjaan (”Tarvittaisiinko historiantutkimukseen tuotevastuulaki?”, 2/1992, 144–150). Hänen arvostelunsa kohteena oli edellisenä vuonna julkaistu kirjani *Kekkonen ja Moskova. Suomi lännestä nähtynä 1956–62* (1991).

Ilmeisesti Suomen silloin tekemän arvostelun ärsykkeinä olivat Jukka Tarkan (*Suomen Kuvalehti*, 25.10.1991) ja Jorma Kal-

lenaution (*Historiallinen Aikakauskirja*, 1/1992) kirjaani kehuvat arvioinnit. Juhani Suomen kirja-arvostelu ei ollut tavanomainen. Se oli kokoelma ilkeyksiä ja herjauksia. Tarkoitus oli niin selvä, että siirsin kirjoituksen roskakoriin. On huvittavaa, että Kekkonen tutkimuspoliisina esiintyvä Suomi on eri yhteyksissä – viimeksi tässä aikakauskirjassa – ilmoittanut, että ”Rautkallio ei edes yrittänyt kumota todisteluani”. Mitä kumoamista minulla voi olla sellaisissa ”todisteluissa”, jotka kumoutuvat itsestään? Vuoden 1992 jälkeen saatu NKP:n arkistotieto on taas kumonnut suuren joukon Suomen spekulatioita, vääristyksiä ja tarkoitushakuisia pääväittämiä. Suomen laatima Kekkoshistoria on kiistanalainen ja torso, koska siitä puuttuvat tyystin neuvostoliittolaiset arkistolähteet. En ole suinkaan ainoa, joka on havainnut kuinka samaa asiaa koskeva NKP:n asiakirja tuottaa täysin erilaisen tuloksen, jota Suomi on selostanut Kekkos-papereidensa varaisesti.

Entä sitten tämä paljon puhuttu ”lähdedokumentin väärennös”, jolla Suomi ratsastaa vielä kymmenen vuotta myöhemmin? Juhani Suomi on pyrkinyt luomaan kuvaa, että hän olisikin arvioinut niitä tutkimuksiani, joiden pohjana on ollut NKP:n arkistotieto. Näin ei ole ollut. Sen sijaan hän valitsi esimerkikseen ”lähdejulkaisun väärennöksestä” jo julkaistun dokumentin eli J. K. Paasikiven päiväkirjan merkinnän, joka oli päivätty 31.10.1953. Se käsitteli hallituskysymystä. Paasikivi oli varoittanut Kekkos-ta ”sitomasta toisiinsa Suomen hallituskysymystä ja Neuvostoliiton apua”, kuten totesin päiväkirjan merkintöjen perusteella. Presidentille Kekkonen oli nimittäin ilmoittanut, että hänen kontaktimiehensä ”eräs henkilö, jonka nimeä ei saanut ilmoittaa (kävi ilmi sitten, että hän oli Neuvostoliiton lähetystöstä), oli sanonut Neuvostoliiton antavan Suomelle lainan ja suostuvan maksamaan yliviennin länsivaluutoissa, jos ’Suomessa säilyy hallitus, johon Neuvostoliitto luottaa.’” Pääministeri Kekkonen puhui siis omassa asiassa ja vetosi suoraan Neuvostoliiton tukeen asemansa säilyttämissiksi.

Juhani Suomi on kehitellyt nyt paremman

puutteessa hänelle tyypillisen Kekkos-apologian, väittäen minun Paasikiven päiväkirjoihin perustuvan johtopäätökseni ”hallituskysymyksen ja Neuvostoliiton avun sitomisesta toisiinsa” olevankin ”vääristelyssä muodossa” ja on siksi ”väärennös”. Jokainen Paasikiven päiväkirjoja lukeva voi huomata Suomen ajattelun ontoutuksen ja naivin tarkoitushakuisuuden. Mitä Paasikivi sitten oli Kekkoselle sanonut? Sitä koskeva päiväkirjan merkintä alkaa seuraavasti:

”Minä: Poliittisesti vaarallinen asia, kun on liittännyt tähän taloudelliseen asiaan hallituskysymyksen. Hallituskysymys on eri asia, joka kuuluu meille. Kun se tulee tunnetuksi, niin se vaikuttaa Venäjän ystävyyttä vastaan. Tähän hallitusjohtoon meidän täytyy asettua vakavalle kannalle, torjua venäläisten sekaantuminen meidän asioihimme. Hallitus riippuu eduskunnasta, siihen eivät saa venäläiset sekaantua - - ”.

Tämä Kekkoson manööveri ei onnistunut, ja Paasikivi nimitti Sakari Tuomiojan hallituksen 17.11.1953.

Suomen väite, että olisin ”tulkinnut tarkoitushakuisesti” tätä Paasikiven päiväkirjojen lausumaa, on tietysti perusteeton. Juhani Suomi on itse vääristellyt (Historiallinen Aikakauskirja 2/1992) Kekkoson Paasikivelle välittämän viestin alkuperän, ilmoittaen sen ”Lebedevin viestiksi”. Mutta Paasikivi mainitsee, Kekkoson ilmoituksen kuultuaan, että lähettiläs Lebedev oli kyläkin ”valmis ilmoittamaan kaiken tämän jo tänä päivänä”, siis vahvistamaan virallisesti Kekkoson nimeltä mainitsemattoman Tehtaankadun kontaktimiehen epävirallisen ilmoituksen.

Tämä Kekkoselle ominainen ja Paasikiven selän takana toimiminen on tuttua monista muistakin yhteyksistä aina vuodesta 1944 lähtien. Presidenttinä toimiessaan Kekkoson ei tarvinnut tietenkään enää perustella kenellekään arkaluontoisia menettelytapojaan. Kekkoson salaperäinen kontaktimies oli KGB:n residentti Mihail Kotov, ilmeisesti hänen tärkein ja pitkäaikaisin KGB:n yhteyshenkilönsä ja luottomiehenensä. Juhani Suomelle on tyypillistä – hänen

toimeksiantojensa mukaisesti – häivyttää Kekkoson KGB:n yhteydet olemattomiin. Suomi operoi absurdeilla käsitteillä, kuten ”puoluelinja” ja ”diplomaattilinja”, ikään kuin ne olisivat toisensa poissulkevia ja toistensa vastakohtia. Muuta hyväksyttyä linjaa Neuvostoliitossa ei tietenkään ollut kuin NKP:n linja. Kun Suomi nimeää juuri Mihail Kotovin ”NKP:n keskuskomitean kansainvälistä osastoa edustavaksi hahmoksi”, se kertoo joko hänen asiantuntemattomuudesta tai sitten pelkästään tietoisesta harhautuksesta. Tunnettua jo on, että KGB:n ja NKP:n keskuskomitean kansainvälisen osaston edustajilla oli Suomessa toisistaan poikkeavat reviirit valvottavinaan ja erilaiset tehtävät. Jälkimmäisillä ei ollut sijaa Kekkoson poliittisessa edunvalvonnassa. Epätarkkuudet, väärinkäsitykset, peittelyt ja harhautukset murentavat Juhani Suomen uskottavuutta muiltakin osin.

Lopuksi on todettava, että muut harhautukset Juhani Suomen kohdalla ovat lähteiden käyttöön ja niiden tulkintaan liittyviä. Ensiksi: vielä toistaiseksi eivät muut tutkijat ole päässeet Kekkoson omista papereista (päiväkirjat, vuosikirjat) tarkistamaan, voisiko niistä vetää muitakin johtopäätöksiä kuin mitä Suomi on tehnyt. Toiseksi: entisen Neuvostoliiton puoluearkistot, jotka ovat jo olleet kymmenen vuotta tutkijoiden käytössä, eivät ole Suomea kiinnostaneet. Jos Juhani Suomen elämäntyön tarkoitus on ollut Kekkoson tekojen peitteleminen, hän oli vähällä onnistua tässä harhautuksessaan, mutta sitäkin ei pidä kutsua tutkimukseksi vaan kohdettaan myötäileväksi henkilökronikaksi.

MARTTI HÄIKIÖ

Suomelle Kekkoson korvaamattomuudesta

■ Professori Juhani Suomi kirjoittaa Kekkos-biografiansa viimeisen osan *Umpeutuva latu* yhteenvedossa: ”Miksi Kekkonen ei sitten eronnut, vaikka eri vaiheissa uhkaailen tehdä? Perimmäisenä syynä näyttää ol-